

Varpas išeina kas mėnuo.
Parsisiųždinamoji metų
prekė:
Rusijoje (kuvertuose) 5 rub.
Prūsiose (Vokietijoje)
ir Austrijoje . . . . 4 mk.
Amerikoj ir kitur . . 5 mk.

VARPAS

Atskiro numerio prekė
20 kapeikų.

Apgarsinimai priimami
Varpe po 10 kap.
už eilutę arba jos vietą.

politikos, literatūros ir mokslo mėnesinis laikraštis.

Caro valdžios teikiamos reformos.

Quieta non movere.

Gyvenimas be paliaubos žengia pirmyn, statydamas kas kartą vis naujus reikalavimus, kurie reikia pakakinti, ir naujus klausimus, kurie reikia išrišti.

Nuo to, kaip tie reikalavimai tampa pakakinti, ir nuo to, kaip kilusieji klausimai tampa išrišti, priklauso ir šioks ar toks tolesnis to gyvenimo bėgis.

Bet čia, paprastai, prasideda visuomet didžiausias nesupratimas, prasideda kova dėl to tolesnio gyvenimo bėgio, kova už naujas buitės formas, kova progreso su reakcija.

Tokia kova, didesnė ar mažesnė ir sunkesnė ar lengvesnė, vedama visuomet ir visur. Tokią-pat kovą teipgi — ir kovą smarkią ir mirtiną, būtent kovą su atsilikusiomis gyvenimo formomis, o pirmų-pirmiausiai su absoliutizmu, carizmo pavidale, vedame ir mes dabar.

Iš anksto jau galima drąsiai nuspręsti, kad absoliutizmas toje kovoje turės žūti, nes tetarnaudamas tik išnaudotojų reikalams, t. y. mažiausiai visūmenės daliai, pradeda kelti prieš save daugumą, skriaudžiamųjų minias, prieš kurių spėką jau jokiū būdu užsilaikyti nebegalės įstengti.

Bet absoliutizmas nusprendė dar laikyties ir ginties. Ir nusprendė tam tikslui vartoti dvejetainį ginklą: iš vienos pusės — spėką, o iš antros pusės, minios akims apdumti — įvairias „reformas“.

Spėka, žinoma, absoliutizmas nebeužsilaiyks, nes nekokia fiziška spėka negali moraliskosios paveikti. Bet gal užtat jis gali dar užsilaikyti ir pratešti savo gyvenimą, teikdamas kokias-nors „reformas“? Ko tos „reformas“ vertos ir kurlink jos, kaip ir kiti absoliutizmo žingsniai, veda jį, aš ir noriu čionai nors kiek pakalbėti.)*

*) Naudojuos ypačiai straipsniu „Реформаторскія попытки“, patilpusiu „Iskros“ Nr. 67.

Pradėjus Aleksandrui III viešpatauti, carizmas, krauju paplūdes, iš visų spėkų puolė į kovą už savo buitį. Prasidėjo stipriausia reakcija. Kasmet Peterburgo kanceliarijose buvo rengiami vis nauji ir nauji reakcijos įstatymai, svarstomi ir apsprendžiami nauji reakcijos įrankiai, kurių tikslas būtų jei ir ne visai sugražinti, tai nors padaryti nužengusį pirmyn gyvenimą labiaus panašesnį vėl į baudžios laikus.

Bet didesnis kaskart reakcijos siautimas pradėjo iššaukti vienkart ir didesnius kaskart priešreakcinius apsiereiškumus, didesnį nepakakinimo ir subruzdimo augimą, ko juk ypačiai pabūgęs buvo carizmas, o kam panaikinti juk ir buvo visus savo reakcijos įrankius pradėjęs jis vartoti.

Ir kiekvienas naujas reakcijos daromas žingsnis žadino didesnį kas kartą protesto jausmą, platino kas kartą labiau ir labiau nepakakinimą.

Jei dar 80-tųjų metų pradžioj valdžia šėip bei teip būtų įstengusi pakakinti silpnus apšviestuosios to laiko visūmenės dalies svajojimus apie konstituciją, tai dabar tai pasidarė jau visai nebegalima, nes jau tie „svajojimai“ kur-kas praplatėjo ir pradėjo „svajoti“ jau ir tokie visūmenės elementai, kurie jokiū būdu nebegali būti „iš viršaus“ pakakinti, nes jie principijališkai yra priešingi ir pačiam to „viršaus“ gyvavimui.

Aleksandras III pasimirė, kuomet reakcija, rodėsi, buvo pasiekusi augščiausią laipsnį ir visos pavojingosios carizmui spėkos buvo by aptilusios. Bet teip tik rodėsi, ir pirmieji Mikalojaus II viešpatavimo metai kuo-aiškiausius parodė ženklus prisiartinančios likvidacijos, prieš kurią carizmas pasirodė be pagalbos. Reakcija išsisėmė ir toliaus eiti tuopat keliu jau nebegalima buvo. Galima tik buvo pastiprinti dar ir padidinti administracijos galybę ir sauvale, policijos kumstį. Bet tai jau buvo nebenauji įrankiai — ir opozicijos jie jau nebegandino, o tik dar labiau ją didino; viens po kito pradėjo kilti prieš absoliutizmą visi opozicijiniai visūmenės sluogsniai.

Dėlei suprantamų ir nurodytų čia priežasčių, nebegalėjo jau nė kalbos būti apie atkreipimą kokiomis-nors „reformomis“ revoliucijinio ir opozicijinio judėjimo į kitą pusę, prie romaus ir normališko plėtojimos. Ap link kiekvieną naują visūmenės judėjimą carizmas tik blaškėsi, neišdrįzdamas nė kiek nors prisiliesti savosios, su tokia baime prilaikomos, tvarkos pamatų. Ir savo besiblaškyumu, savo politika carizmas tik dar daugiau skubino ir didino protestą. Pirmieji didesnieji darbininkų streikai privertė caro valdžią pasirūpinti „darbininkų klausimu“ — ir praslinkus 7 metams tų rūpesčių mėš susilaukiame iš-tisos eilės politiškių jau demonstracijų ir visuotino streiko pietų Rusijoje. Valdžia pradėjo rūpintis studentų judėjimu — ir už dvių metų tas judėjimas iš grynai akademiškojo virsta politišku ir iššaukia galų gale terorizmo atgimimą. Valdžia nenustoja rūpinusi žemiečių valdyba — ir susilaukia naujos opozicijinės konstitucionalistų grupos — „osvoboždeniečių“ (nuo jų organo „Osvoboždenije“, išeinančio Štutgarte, pietų Vokietijoje). Paskutiniai technikų ir daktarų suvažiavimai Peterburge (žr. nors redakcijos prierašą prie koresp. iš Peterburgo, *V-po* Nr. 4) dar kartą patvirtino, ko caro valdžia pasiekė savo politika.

Galų gale pradėjo judėti ir paskutinysis caro valdžios ramstis, kuriuo ji dar ligšiol rėmėsi, — valsčionys. Nuolatinis didinimas policijos priežiūros ir bajorų „globos“, begalinis pinigų sunkimas, neišpasakytas prislėgimas ir suvaržymas liuoso ūkės ir kultūros plėtojimos — visa ta despotiška valdžios politika negalėjo nesusilaukti ir čia tam tikro atsakymo — ir ji susilaukė jo pavidale valsčionių sukilimo pietų gubernijose. Tokiu būdu iškilo ir „valsčionių klausimas“, kuriuo valdžia teip-pat suskatė rūpintis, kaip ji tai dar anksčiau padarė su darbininkų, studentų ir žemiečių klausimais. Bent kiek-nors nuodugniam apspręsti tą klausimą, o teipgi ankštai su juo surištą agrariškąjį, caro valdžia, suprantama, neišdrįso. Ir nenuostabu, jog ant valsčionių „maišto“ caro valdžia, kad ir kinkas drebindama, neįstengė nieko naujo atsakyti, kaip tik atkartoti Mikalojaus II lūpomis susirinkusiems Kurske staršinoms tuos pačius žodžius, kuriuos anais metais dar buvo ištaręs Aleksandras III, kad nelauktų būtent jokių naujų atmainų, kad klausytųsi valdžios, bajorų ir jų vadovų! . . . Nieko teipgi caro valdžia neįstengė naujo pramanyti valsčionių padėjimui pagerinti, kaip . . . padauginti sodžiaus policiją!

Bet pernykštis caro manifestas, nuo 26 vasario, tarp kito ko, pagarsino ir apie peržiūrėjimą įstatymų apie valsčionis. Iš kalno vienok buvo galima nuspręsti, jog tas „peržiūrėjimas“ nieko gero neatneš valsčionims, ypačiai kad jau patsai manifestas stačiai paliepė nejudinti pamatinių esančios tvarkos formų. Galima buvo tik laukti padidinimo biurokatiškai - policijinės bajorų globos, kurios griuvimas ir iššaukė juk tariamąjį klausimą.

Valsčionių įstatymams peržiūrėti buvo paskirta tam tikra t. vad. redakcinė komisija prie vidaus dalykų ministerijos. Tos komisijos darbai, projekto pavidale, yra dabar apsvarstomi gubernijų susirinkimuose.

Redakcinė komisija, pradėjusi savo darbų, tuoj pačioj pradžioje atsisakė svarstyti tokius klausimus, k. a. apie rėdymo tvarką ir valdžios priežiūrą, apie valsčionių ypotos ir turto tiesas, apie mokesčius ir žygius . . . t. y. visus pamatinius valsčionių gyvenimo klausimus ir pasikakino vien „peržiūrėjimu“ klausimų apie „vidurinį“ valsčionių gyvenimą. Nėra ko ir kalbėti, kad komisijos projektas nieko doro nepaduoda pagerinimui valsčionių padėjimo ir patvirtina tik senas baudžios palaikas, neskaitant negut teismo dalykų, kurie dar labiau tampa pabloginti. Palaikydama luominį valsčionių teismą ir rekomenduodama išdirbti net tam tikrą atskirą valsčionims bausmių kodeksą, komisija sutveria, iš vienos pusės, naują „luominį“ apeliacijos instanciją po žemiečių viršininko pirmsėdyste (ligšiol apeliacija buvo paduodama pavieto suvažiavimui), iš antros gi — neišpasakytai susiaurina pačią apeliacijos tiesą, būk tai „sumažinimui bepatatinių skundų“. Dėlto valsčiaus teismų nusprendimai tam tikruose atsitikimuose turi būti tuoj išpildomi, nežiūrint, ar jie bus apskūsti, ar ne, o iš antros pusės, norintieji apskūsti turės dabar įmokėti pirma tam tikrą pinigų sumą, kuri bus tik tuomet gražinama, jei skunda bus priimta. Žinomas dalykas, jog tie visi suvaržymai labiausiai turės atsiliepti ant vargingiausios valsčionių dalies.

Kiti komisijos projektai nėra verti nė perkrauti, nes visai nieko naujo nesuteikia. Čia tik dar verta pažymėti tą komisijos blaškymosi, stengimosi išaiškinti blogo padėjimo priežastis ir mosavimus rankomis, kuo baigia kiekvieną klausimą, mezdamą kokį reakcinį „pataisymą“, pamačiusi, jog nejudindama pačių pamatų nieko geresnio negali padaryti. Čia aiškiai gali kiekvienas pamatyti, kaip veltui carizmas mėgina prisitaikinti prie naujų socijališkai-ekonomiškių gyvenimo sąlygų. Čia aiškiai matyties ir

patsai jo negalėjimas prisitaikinti. Carizmui bepasilieka tik beprotiški mėginimai patį gyvenimą „pritaikinti“ prie savęs. Carizmas ir progresas neišsitenka greta. *Arba* carizmas, *arba* gyvenimas — teip begali būti statomas klausimas, o koks bus atsakymas duotas, tai, rodos, abejoti neišpuola, nors ir kažkaip carizmas stengtųsi duoti dar jį savo naudon.

Komisijos projektas tapo pavestas peržiūrėti dar gubernijų susirinkimams. Tie susirinkimai, galima tvirtai spręsti, nebepadarys jokių svarbesnių atmainų, negut tik gali padauginti ir teip jau ultra-reakcinius užmanymus. Tai jau suprantama ir iš pačių

tų susirinkimų dalyvautojų, prie kurių priklauso vien patįs valdininkai ir bajorų atstovai.

Tokiu būdu „peržiūrėjimas“ įstatymų apie valsčionis pasibaigė paprastu patvirtinimu senovės baudžiosios palaikų, kurių ir ligšiol vis sodžius negali nusikratyti, ir patvirtinimu carizmo neišgalėjimo prisitaikinti bent kokiomis-nors „reformomis“ prie naujų gyvenimo sąlygų.

Quieta non movere (nejudinti esančios tvarkos) — tai carizmo įstatymas. Carizmas nebegali jau pamažu, kokiu-nors reformų keliu, būti panaikintas „iš viršaus“; jis turi būti panaikintas iš apačios. *J. Vrp.*

FELJETONAS.

Įvairūs atbalsiai.

Laukiami nauji, cenzūriniai laikraščiai. Baimė, kad jie nepavirstų vien nauju įrankiu mūsų kišenėms tuštinti. Įsitaisymas „savo“ spaustuvių. Lietuviškųjų raštų cenzūra, kaip naujas sfinksas. Keli ženklai tam sfinksui pažinti.

Spaudai tapus sugražintai, sukruoto lietuvių rašyti prašymus vyriausiai spaudos valdybai, kad leistų ji jiems išleidinėti laikraščius. Pasiųsti prašymą — tai darbas, žinoma, nesunkus ir todėl spaudos valdyboj, kaip girdėti, jau yra prisiūsta iki dešimties prašymų . . .

Man teko patirti apie sekančius prašymus. Iš Vilniaus yra padavęs prašymą p. Petras Vileišis kasdieniniam Vilniaus laikraščiu „Vilniaus Žinios“; jis patsai žadąs būti išleistoju ir redaktoriumi; teip-pat iš Vilniaus yra padavęs prašymą p. Karolius Jakštas (išleistojas) drauge su p. Jonu Baronu, kaipo redaktoriumi, sąvaitiniam laikraščiu „Garsas“. Iš Rygos, kaip girdėti, p. Vizboras prašęs sąvaitinio laikraščio „Žinios“. Iš Petrapilio, kur ir nori išleidinėti, prašė: p. Karpis „Dieninio Ūkininkų Laikraščio“, p. Kazimieras Przeciševskis „Lietuvos Balso“ (bene du sykiu sąvaitėje), ir, rodos, p. Dubinskis drauge su p. Baltromaičiu — sąvaitinio „Žiburys“. Pagaliaus, sako dar, jog kun. J. Ambroževičius žadąs teipgi išleidinėti bitininkystės laikraštį Vilniuje, bent apie tai buvo rašyta Vilniaus maskoliškuose laikraščiuose. Nė iš Šiaulių, nė iš Kauno, kaip klaidingai pasiskubino pagarsinti Amerikos laikraščiai, nieks nėra dar ligšiol padavęs jokio prašymo.

Žinoma, prašyti galima, bet kas bus išklaustas, da nėra žinios. Spaudos valdyba, su Vilniaus generalgubernatoriaus pritarimu, težadanti leisti, kaip girdėties, tik du laikraščius, vieną Vilniuje, o antrą Petrapilyje. Kurie

būtent iš padavusiųjų prašymą apturės leidimą, da negalima žinoti, tiek tik tėra tikra, jog nevienas iš padavusių prašymą plėšia jau šiandien savo čebatus, bevaikščiodamas į spaudos valdybą, kad tik jis pirmasis išgautų. Ar šėip ar teip, o neviename labai rūpi, kad tik jam pirmamjam būtų leista, nes turbūt spėja, kad ar šioks ar toks bus jojo darbo vaisius, vienok nemaža kas panorės jo paragauti. O už paragavimą, žinoma, kiekvienas turės užsimokėti — tai čia ir viso klausimo branduolys! . . .

Iš tikro, neveizdint teip daug paduotų prašymų, maža teteko girdėti, kokiam tikslui žadama išleisti vieną ar kitą laikraštį, kokį dvasios peną tie laikraščiai žada mums suteikti. Nesirūpindami dvasios peno kokybe, mūsų žadamieji išleistojai nesirūpina nė tuo, kas jųjų laikraščiuose rašys, kas juos platš. By tik išgauti, tai ten jau, sako, atsiras ir rašytojų ir platintojų. Man rodos, jog teip bemanydami mūsų išleistojai gali apsirikti. Toks tūlų išleistojų protavimas didžiai išrodo man panašus į sprendimą . . . vieno valdininko, perkrikšto, kursai sykj pasigyrė man dar pernai, jog jis norjį išgauti lietuviams spaudą. Nusistebėjau, kam jam ta spauda reikalinga. Jis tuomet man paaiškino, jog jis norėtų išleidinėti lietuviams laikraštį, nes tai galėtų, esą, atnešti gerą pelną.

Be abejonės, neilgai teištesės išleistojas, kursai nesirūpįs sutverti tvirtų pamatų savo laikraščio gyvavimui, ir gaila būtų, jeigu į tokio išleistojo rankas papultų pirmasis laikraštis, nes, neilgai gyvavęs, tasai laikraštis turėtų žūti ir tuo paliūdytų jau apie tikrai menką mūsų išleistojų subrendimą; bet jeigu išleistoju šiaandien labiau parūpo pelnas, pavidale apščios prenumeratos, o ne tikra skaitytojų nauda, geras dvasios penas, kurį jie turėtų suteikti jiems, nes apie tą peną jie nešneka, tai tokių išleistoju aš gana bijausi: norėdami įtikti žemiems plačios mi-

nios instinktams, jie turės pritaikinti prie jų ir savo teikiamojo peno kokybę ir gali pasikakinti tuo maistu, kuriuo, k. a. pavidale „sapnininkų“, „baisių atsitikimų“, „gyvenimų Genovėfų“ ir t. t., minta ir ligšiol plati mūsų minia. Tuomet išleistojų kišenės, žinoma, papampės, bet žmonės po senovės trokš, kaip troškė, alks, kaip alke.

Tas noras pasijpelnyti matomas jau ir iš kitų atsitikimų. Štai tūli šaukia, jog reikia mums įsisteigti „savo“ spaustuves, o ne davinėti spauzdinti savo raštus svetimtaučiams, kaip antai lenkams ar žydams. Čia jau tipiškas tautystės atbalsis ir jam, iš tikrųjų kalbant, negalima neprijausti. Turėti „savo“ spaustuves, „savo“ sankrovas, paskui „savo“ pabirkus, „savo“ išdarbius ir, pagaliaus, „savo“ valdininkus — tai juk visų „tautystės“ jieškinių galas. Prieš tokį šauksmą, prieš tokius norus, sakau, nieko priešingo negalima turėti juo labiau, kad jie visai sutinka su brėstiančiais pas mus buržuazijos idealais . . . Man rodos, jog būtų da geriau, jeigu tautiečiai mokėtų įkurti pajinę spaustuve ir susitartų išleidinėti geras knygeles ir jas tarp žmonių platintų. Tam tikslui vertėtų perkratyti tokių draugovių įstatymus, kaip antai čekų „Matica“ ir joms panašios, kad būtų galima ir Lietuvoj sutverti ką-nors panašaus. Išleisti atskirą knygutę yra lengviau, negu išleidinėti kokį-nors laikraštį, beto ir cenzūros žabangų čia būtų galima, rodosi, daug lengviau išvengti.

Bet čia klausimas kyla, kokia lietuviškiems raštams bus cenzūra. Kad ta cenzūra nepasikakys paprastais cenzūros ir spaudos įstatymais, kurie yra priverstini maskoliš-

kiems raštams, tai galima iš augšto spręsti. Męs gerai žinome, jog lenkiškiems, latviškiems, mažarusiškiems ir kitiems raštams yra nevienodos cenzūros, nors visiems raštams *de jure* įstatymai yra tie patys. Tai yra tuo tarpu mums sfinksas, bet jau tam sfinksui pažinti galima ir dabar pristoti kai-kuriuos ženklus.

Yra gerai žinoma, jog buvusysis apšvietimo ministras Zenger ir Pobiedonoscev buvo priešingi visiškam liet. spaudos sugražinimui. Zenger buvo net padavęs projektą, kad spauda leistų tik suvalkiečiams. Nors tai ir labai juokingai išveizdi, vienok toksai popieris buvo — ir Plėvė turėjo nemaža rašalo sunaudoti išrodymui, jog toksai kordono įtaisyimas viduryje viešpatystės nėra galimas, jog užlaikyti tokį kardoną jis neišsigali ir negali apsiimti. Toliaus, buvo teip-pat Zengerio paduotas projektas, idant būtų leista spauzdinti tik religijinio turinio knygas, o jeigu jau reikės leisti ir kitas, tai idant toms knygoms būtų daroma da speciališka cenzūra, būtent — pradedamųjų mokyklų direkcijos. Plėvė nesutiko nė su tuo apribavimu, šep motyvuodamas: atskirti, kokia knyga yra religijinio turinio, o kokia ne, yra begalo sunku; prie svietiško turinio gali būti pridėta ir dalis religijinio turinio; paskui, skelbti iš augšto, jog kiekviena knyga bus ir mokyklų direkcijos peržiūrima, nėra nė reikalo, nes visados (žinoma panorėjus!) tokios knygos gali būti pavestos perveizdėti ir tai cenzūrai.

Šitie faktai nepramanyti ir tikri — ir jie ilgai susilauks dokumentališko patvirtinimo.

Berzelis.

LITERATŪROS SKYRIUS.

Kaip kas išmano, teip save gano.

Komedija iš trijų veikmių.

Gerbiama tautiečiū P. V. aukauja pirmą savo sudėtinį darbelį *Dvi moteri.*

— YPATOS: —

Pilvickis, dvarponis, 60 metų.
Pilvickienė Emilija, 22 metų, jo pati.
Pilvickytė Vanda, 18 metų, jo dukte.
Visgiriėnė, 30 metų, kaimynė.
Kukutis, daktaras, 28 metų.
Nepėša, 65 metų, kaimynas.
Nepėša Silvestras, 25 metų, jo sūnus.
 Tarnas, tarnaitė.

Pirma veikmė.

(Pilvickių rūmo salionas, gražiai papuoštas; ant kanapos sėdi Pilvickienė, pasirėdžiusi šilkiniais šviesiais rūbais ir gausiai auksu apsikrovusi.

Varto knyga. Įeina senis, apsiautęs turkišku miegšarkiu. Kojos siuvinėtose šliurėse, papirosas dantyse. Prašneka žiovaudamas.)

Pirma scena.

Pilvickis: Ačiu Dievui! Bent vieną dieną be svečių papietavome! (tai sakydamas varto knygas ir popieras ant stalo). Mucia, ar nimatei paskutinio „Słowo“ numerio? Aš ką-tik prieš pietus jį čia padėjau! (vartydamas ir įjieskodamas gesina supykęs papirosą į peleninę.) Nepaspėsiu padėti, vis jų kitur užkišate . . . Nė akinių mano nebėra! Čia buvo! . . . Kąžikur pradingo?! . . . Mucia, pasigailėk . . . paslaugyk . . .

Pilvickienė: (nekantriai). Vis tik į mane ir težiūri, argi tarno neturi? Pašauk ir sujieskos.

Pilvickis: Nėpyk, širdele, juk aš tavęs nenorėjau užrūstinti! (pasilenkia stenėdamas, bučiuoja pačiai kaktą). Ko tu tokia nuliūdusi? Aš tau bevelyčiau dangų prilenkti, kad tau

pas mane tik smagu būtų (sėdasi šaly pačios ir glaudžia ją prie savęs).

Pilvickienė: (atsisukusi į kitą pusę, košia per dantis). Dangus augštai, o mėš ant žemės.

Pilvickis: Man ir ant žemės dangus su tokia gražia ir mylima pačia. (Tuotaru graibosi po kišenių.) O kur mano papirosai?.. Širdele, juk čia buvo. Norėčiau užrūkyti, šit ir nebėra... Aš nelaimingas... viskas man prapuola... pražuvęs su tais pametimais... (susizgrimba) Dovanok... dovanok šį kartą... štai laikraščio nėra... būtume balsu paskaite... Kur jis čia dingo? (vėl susizgrimba) Juk tokios valandos retai tepaaitaiko, kada mudu galiva vienudu laiką praleisti... (atsidūksėdama.) Kas gyvenime bėra brangesnio, kaip kada žmogus jaučia greta savo širdies antrą tokiomis-pat jausmais plakančią širdį... tokias-pat mintis išlie—jan—čia (sulaikydama žiovulį užčiaupia lūpas ranka). Kokia šiandien kaitra! (žvilgtėjęs į langus.) Užmiršau užveidžą pašaukti, nežinau, ar pabaigė mėšlus vežti. Kad Dievas duos... (vėl žiovauja, užčiaupdamas lūpas ranka)... šįmet, rodosi, geriau užderės... Žinai tą dirvikę už kluono, pagal upelį... ten pernai turėjau kviečius... gavau 18-likimą grūdą, o šįmet turėsiu dau—giaus (vėl žiovauja).

Tarnas: (išsokęs) Ponia Visgiriene iš Palopučiu.

Pilvickis: (šoka, kaip elektros užgautas, ir susiglemžęs miegšarkį išbėga) Giltinė ir nešioja tuos švečius... dabar vėl taisykis...

Antra scena.

Visgiriene: (bučiuodamosi su Pilvickiene) Ach, tu mano mylimiausia, kaip seniai besimatėme. Nebeiškentėjau tavęs neaplančiusi.

Pilvickienė: (nušvitusi) Dėkui už tavo gerą širdį, ir pataikei į patį laiką. Sėskimės! (abi sėdasi).

Visgiriene: Bet kas tau yra, širdele? Tokia nuliūdusi, nusiminusi!...

Pilvickienė: Teip tau pasirodė. Nieko.

Visgiriene: Nemeluok, širdele! Aš tave pažįstu gerai. Kad lūpos ir tyli, akys pasako. (Bučiuoja Pilvickienę.) Turbūt neužmiršai dar mūsų meilės... Žinai, kaip tave mylėjau visuomet. Ta pati širdis tebėra. Nepaslėpsi nuo manęs savo nerimasties. (Imdama Pilvickienę už rankos.) Sakyk, kas tave slėgia? Mano širdyje rasi visuomet paguodą.

Pilvickienė: (nosine uždengdama akis, glaudžiasi prie Visgiriens, šnibzdėdama) Kad tu žinotum, kokia aš nelaiminga!

Visgiriene: (galva kinknodama) Teip aš ir prijaučiau... bet tu, mano mylimiausia, nenusimink... Nėsi visai pražuvusi... Kam aš būčiau, kad tavęs negelbėčiau?!

Tarnas: Ponas ponią prašo.

Pilvickienė ir Visgiriene: (tyli abi, viena į antrą žiūrėdamos, galvas kinknoja).

Pilvickienė: (liūdnai Visgirienei) Pasijungiau ant viso amžiaus! (į tarną) Sujieškok ponui, ką pametė ir pasakyk, kad turbūt užmiršo, jog aš turiu viešnią, kurios negaliu vienos palikti. (Tarnui išėjus, vėl Visgirienei) Nėra metų, kaip ištekėjau, o kaip man jau atsibodo! Per kiauras dienas jieškok ko-nors tam seniui. Vis užmetęs, vis nerandęs, vis tik prie manęs šaukiasi! O tai vis užgaida, tartum nėra tarno.

Visgiriene: Liūdna tai ir girdint, bet vistik ir pirma galėjai numanyti, kad auksas širdies neapkaitis!

Pilvickienė: Kad tai mano širdis būtų prijautus! Nė akys mano į tą pusę nebūtų žiūrėjusios. Ankštame kambarėlyje laimingesnė būčiau bėsanti su mylima širdim, negu puikiame rūme dabar su aukso stuobriu.

Visgiriene: Cit! cit! neniekink to aukso stuobrio, gali jo nusitverti pasilinksminimui. Bepigu su senu ir dar turtingu... Reikia tik su juo mokėti...

Pilvickienė: Ir man teip rodėsi, kol buvau atstu, o dabar kitaip persitikrinau. Tikėjauš gyventi miestuose, balius, teatrus lankyti... naudoties savo turtu...

Visgiriene: Kas tau kait? Ar tu negali linksmaus gyventi? Ar tu neturi iš ko? Užlaikyk svečių daugiaus...

Pilvickienė: Kokie čia sodiškiei svečiai? Kunigas klebonas, senis grapas, senis Nepėša su sūnumi. Tas kvailys į mūsų Vandą įsimylėjęs! Man kaip tuščia, teip tuščia.

Visgiriene: (nusiminusi) A, teisybė, girdėjau, kad jūsų Vanda susižiedavusi su Silvestru Nepėša.

Pilvickienė: Toliaus visi geriaus žino. Gal dar bus, bet ligšiol nėra... O kas man darbo?!

Visgiriene: Gali ir apie save atsiminti... argi tu žilį brauki? Nevienas dar seilę rytų, kad tu tik akis pagalastum.

Pilvickienė: (liūdnai) Tiek jau, mano dalis pabaigta.

Visgiriene: Juk tavo senovės meilė netoli gyvena. Juk judviejų širdyse negalėjo dar užgesti kibirkštėlė...

Pilvickienė: (sumišusi atsidūksėjo) Tas vienas tik priminimas apšviečia dabarnykščio mano gyvenimo tamsybes... Juk jis iš tikro mane mylėjo... o aš neišmanėlė sulaužiau savo jausmą... tikėdamos turtuose rasianti laimę.

Visgiriene: Kam gi sakai: priminimas? Pakviesk jį pas save, pasimatysita, atkais atgal jūsų širdžių liepsna.

Pilvickienė: (pasipykdinusi) Ką kalbi? Kaipgi man jį kviesti! Nepritinka... ir drąsumo netektų po viso to, kas tarp mudviejų atsitiko.

Visgiriėnė: Kam gi tau kviesti? Juk vyras tai gali padaryti.

Pilvickienė: Ką tu šneki? Jis toks didikas, aristokratas, bičiuliuosis mat su kokiu Kukučiu... cha, cha, cha... (abi juokiasi.)

Visgiriėnė: Žinoma, tiesiu keliu nieko nepadarysi, reikia, kaip-nors kitaip apspręsti.

Pilvickienė: Žiūrėk, ar jį prižiūbėsi?! Aš jį geriaus pažįstu, — nors iš prasčiokų, bet vieną kartą atmetas, nesiduos teip greitai atgal pritraukti.

Visgiriėnė: Tai tavo dalykas jį atgal pritraukti, o tik reikia pasimatyti.

Pilvickienė: Sunku išrasti tokią priežastį.

Visgiriėnė: Na, o kad teip padarius... Sakysim, išrasti tokį ligonį, prie kurio jį kviesti reiktų. Susirk tu! (suplojusi rankas) Bet ne!... prie Vandos!... Iškur liga?... Ne! tegul serga senis...

Pilvickienė: Na, kaip jį susarginti.

Trečia scena.

Pilvickis: (apsirėdęs) Sveika gyva, kaimynė... (sveikinasi).

Visgiriėnė: (sudėjusi rankas) O, Dieve! Kaip tamsta nubliškės! Nusiminimas, ar liga? Kas tamstai yra?

Pilvickis: (nustebęs, braukdamas per veidą) Kas?... Ar aš?... Tamsta sakai, nusiminimas, nebent džiaugsmas iš laimingo gyvenimo su savo aniolu-pačiute? (atsikreipdamas į pačią) Ar nimatei, kur mano papirosai, širdelė? Čia, rodosi, palikau... (jieško ant stalo).

Visgiriėnė: (stebisi šypsodamos) Papirosai?... Tamstai dabar su tokia sveikata? Ar negeriaus būtų daktaro pasiklausti?

Pilvickis: (truputį apmaudingai) Ar velnias man to daktaro?!

Visgiriėnė: (rimtai) Tamsta nejuokauk! Nuo širdies aš tamstai sakau: velyk anksčiau pasirūpinti, ne kaip pasivėlinti apie savo sveikatą (sėdasi ir kinknoja galvą, žiūrėdama nuliūdusi į Pilvickį). Prityriau aš tokį atsitikimą: pavyzdys mano tėvelis, amžina atilsį... Teip-pat mainėsi ant veido. Kartais nubliškės, kartais raudonesnis... Neištikėjo mūsų pasergėjimams ir... (išskleidama rankas su nuliūdimu) tamsta žinai... kaip greitai stojosi.

Pilvickis: (sėdasi pamažu, ranka širdį pritūrėdamas) Argi? (atsikreipdamas į pačią) Argi? Širdelė!

Pilvickienė: (akis nuleidusi, Visgiriėnei) Argi žmogus visados turi būti vienoks, nemaž nesimainyti ant veido? Juk ir be ligos truputį mainosi veidas.

Visgiriėnė: Ir kam tu dar slepi? Juk ir tavo akis mato ir širdis numano. Netrukdyk daktaro... gali paskui pati pasigailėti...

Pilvickis: (persigandęs, žiūri tai į vieną, tai į antrą) Tiesa, tiesa, tamstos tėvelis širdies liga mirė.

Visgiriėnė: (Pilvickienei) Ką čia daug kalbėti? Bene jums sunku liepti arklus pakinkyti; daktaras apžiūrės, bent visiems bus ramiaus.

Pilvickis: (sunkiai atsiduksėjęs) O kokį daktarą? Iš Vilniaus?... O gal Varšuvą pasiekti?

Visgiriėnė: (modama ranka) Toliaus, toliaus pamatysime, o dabar užteks ir to paties.

Pilvickis: (su paniekinimu) Kokio? Ar to, kur čia prasčiokus gydo?

Pilvickienė: (karštai) Kaip tai prasčiokus? Ar negydė generolo Tutukino?... o grasas Pompalinskis visados prie jo šaukiasi.

Visgiriėnė: Kaipgi? Ir maršalkienę ir baronienę... visados jis gydo.

Pilvickis: (rimtai) Na, tai gerai, gerai... tai aš jį pakviesiu. Kur tik mano akiniai? Mucia!... Juk reikia jam raštelis nusiųsti (graibydamos po kišenių). Mucia! ar nimatei akinių? Rodosi, jie čia buvo.

Pilvickienė: Ką čia ant nakties siuntinėsi? Verčiau rytojaus ryto palauk.

Visgiriėnė: Nė čia to raštelio reikia, nė nieko. Nusiųsite arklus ir parvažiuos.

Pilvickis: (kaipgi be raštelio?! Tik, šitai, akiniai kur? Mucia, ar nimatei? (Pilvickienė pečius patraukė; įbėga Vanda; tėvas šaukiasi prie jos.)

Ketvirta scena.

Pilvickis: Vanda, sujieškok!

Vanda: Ką? (dairydamas po kambarį) A... ponia Visgiriėnė, sveika gyva! (bučiuojasi su Visgiriėne.)

Visgiriėnė: Ach, tu mano mylimiausia, kaip aš džiaugiuosi tave matydama.

Pilvickis: (apmaudingai) Dieve susimylėk! Nėra akinių ir gana! Mucia, Vanda jieškokite...

Vanda: Tetulėli, turi kišeniūje turėti.

Pilvickis: (griebias prie kišenius ir ištraukia akinius) A-a-a! rodosi ir pirma jieškokiau.

Pilvickienė: (ranka pamojusi) Senas papratimas! (Visgiriėnė įkandžiai juokiasi.)

Pilvickis: Mucia, širdelė, kaipgi to daktaro pavardė: Tu... ta...

Visgiriėnė: Kukutis!

Pilvickis: (įsidėdamas į galvą) Ku-ku-tis!... Ku-ku-tis... Velnias ir pramanė tokią pavardę.

Vanda: (atkartodama) Daktaras Kukutis! Daktaras Kukutis! O kas su tuo daktaru?

Pilvickis: (nuliūdes žiūri į dukterį) Juk aš sergu... šaukiu jį prie savęs.

Visgiriėnė: Vanda, ar tu nematai, kaip tetušis atsimainęs?

Vanda: (žiūrėdama smailiai į tėvą) Tetulėli, kas tamstai radosi? (bučiuodama jam ranką) Vargšas tėvelis! Kas tau skausta?

Pilvickis: (susiimdamas širdį) Nežinau nė pats. Teip kažki-kas silpna man; neramumas veikia...

Visgiriėnė: Pradžia širdies ligos...

Pilvickis: (nusigandęs) Reikia tuoj rašyti ir siųsti. Mucia, kaip sakei?... kaip jo pavardė?... Ka-ka... Ki-ki...

Visgiriėnė: (pažymindama) Ku-ku-tis.

Vanda: Stasys.

Pilvickis: Ku-ku-tis, kad bent neužmirščiau (išeina).

Pilvickienė ir Visgiriėnė: (pasiziūrėjusios viena į antrą, abi kartu Vandai) Iškur žinai jo vardą?

Vanda: (pamojusi ranka) Seniai pasižįstava.

Pilvickis: (duris pravėręs) Mucia, Vanda! Kur išnešėte plunksną? Niekur nerandu. (Pilvickienė pečius trauko, Vanda išbėga pas tėvą.)

Penkta scena.

Pilvickienė: Kaip tai staigu, teip karštai viskas pasidarė!

Visgiriėnė: Ko gi nori, juk viskas gerai pasidarė! Turėsi jį vėl akyse.

Pilvickienė: Ach! tik šį vakarą nenorėčiau! (uždengdama akis) Visi jausmai... visi atminimai... veržiasi į galvą... kad bent dienele dar nutęsti...

Visgiriėnė: Ach, kokia tu kvaila! Kaip tu nemoki... Pasakyk, kad paliktų iki rytojaus ir paliks.

Šešta scena.

Vanda: (įbėga džiaugdamos) Tetušis rašo... daktaras atvažiuos!

Visgiriėnė: (atsiminusi) A-a... Vanda, pasakyk tėvui, kad šį vakarą nėra daktaro namie: pas baronienę. Atvažiudama mačiau, nuvežė. Negalėjo dar pagrižti... (Vanda atsikusi išbėga).

Pilvickienė: (bučiuodama Visgiriėnę) Tu mano aniuole sarge!

Visgiriėnė: (juokdamos) Už ką tu man dėkavoji? Ir tu pati mokėtum! Tik tavo širdis tau kliudo... tik pradžia sunki... išgusi paskui...

Vanda: (sugrįžusi) Džiaugiausi, tikėdamos šį vakarą daktarą pamatyti... Kaip reikia, liko ant rytojaus.

Pilvickienė: (uzgauta) Ko tu teip svajoji apie tą daktarą?

Vanda: (kabindamos Pilvickienei ant kaklo) Mamyte! Kad tu jį pažintum, teip-pat ir tu svajotum.

Pilvickienė: (atstumdama pamažu Vandą) Kas man toks Kukutis!

Visgiriėnė: (staigu, smailiai žiūrėdama į Vandą) O kad tavo Silvestras išgirstų tokią tavo kalbą?

Vanda: (susiraukusi Visgiriėnei) Koks Silvestras?

Visgiriėnė: Ogi Nepėša.

Vanda: Nepėša... tfu... kas jis man?...

Visgiriėnė: (ranka mojuodama) Neapgausi manęs! Kas giliausiai širdyje... tai giliausiai slepiate...

Vanda: Nepėšos nėkaip nepaslapšiu... Jisai su visoms savo kumelėmis į širdį neįtilps...

Visgiriėnė: (pasipykdinus) Kiekvienas turi savo silpnas puses... Norint jis ir perdaug giriasi, bet ir turi gražius arklius. Ir tau bus gera karietoje važinėti.

Pilvickienė: Bet aš vis-tik nesuprantu, kur tu su tuo daktaru pasižinai?

Vanda: (sėzdama šaly motinos) Matulyte! Juk jis mūsų kumečius gydo... ir mano senovės aukle, kaip sirgo... tai jis pradieniui aplankydavo... (užsidegdama) O, kad tu žinotum, koks jis gražus, ir geras, ir išmincingas... ir toks liūdnas... toks liūdnas... (Pilvickienė atsidūksėjo ir susitiko akimis su Visgiriėne) Kiek kartų aš norėjau nuo ligonių atvesti jį pas mus, bet nėkaip neklausė... Kad žinotumėte, kaip jį giria visi vargdieniai! Negana kad pinigų neima nė nuo vieno, pagaliaus pats dovanas atneša: tai elementorėlį, tai knygelelę vaikams dovanoja.

Visgiriėnė: Žinoma, litvomanas! Jiems rodosi, kad piemens užvaldys visą pasaulę... Jiems tik rūpi sumaišdinti prasčiokus...

Vanda: Ką tamsta kalbi?! Jam nėkoks maištas nerūpi! Už bloga to negalima laikyti, jei jis skleidžia apšvietimą...

Visgiriėnė: (nekantriai) Gana, gana, su tais litvomanais! Ko jie mums turi rūpėti... Išnaikš juos policija... Išnyks jie, kaip ir nebuve...

Pilvickis: (įeina raštu nešinas) Parašiau laišką. Smalkos nerandu... Mucia, Vanda, ar nematėte?

(Vanda bėga prie tėvo ir išeina abu kartu)

Pilvickienė: (Visgiriėnei) Žiūrėk! Įlindo jis jai į galvą... Ar nebus man painios?

Visgiriėnė: Et! Kas čia per painios!... Svajoja, kaip ir kiekviena jauna. Juk ir su tavimi teip buvo: mylėjai daktarą... vienok nutekėjai už Pilvickio.

Antra veikmė.

(Salionas tas pats. Visgiriėnė sėdi paskendusį mintyse.)

Pirma scena.

Vanda: (įbėga tūrėdama skėtį ir pirštines rankoje) Tamsta teip anksti atsikėlei! Man rodėsi, kad aš viena tokia ankstyba!

Visgiriėnė: (bučiuodamos) Labas rytas! Kur gi pasirengėi bėgti teip anksti? O visada skaisti, graži, kaip purinė rožė!

Vanda: (mezdama ant kėdės skietį ir pirštines) Tai mano paprasta kelionė. Kol dar tėvai tebemiega, rytmečiais nubėgu pas savo kumečius. Turiu keletą senikių, kurios paprato tuo laiku manęs laukti...

Visgiriėnė: Bėk, bėk, tu mano kvietkele! Aš tavęs netrukdu, tu mano žemuogėle! (apkabindama bučiuoja Vandą.)

Vanda: Ne, ponija, ne! Kaipgi tamsta viena pasiliksi! Tamsta tokia mūsų mylima ir laukiama viešnia... Mano bobelės paprastos... Paspėsiu dar...

Visgiriėnė: Visur pasirodo tavo aukso širdelė... jeigu jau pasilieki, tai sėskis pašnekėsi. (Vanda sėdasi.)

Vanda: Tamsta turbūt blogai miegojai, kad teip anksti kėlei?

Visgiriėnė: (palytėdama pirštais smilkinius) Kaži-kas veikė mane nesmagūs sapnai... teip apsvaigino galvą... turėjau atsikelti.

Vanda: Gaila man tamstos, ar vis dar tebeveikia?

Visgiriėnė: Pereis! Niekai!... Bet tu užtat visada kuo-sveikiausia! (atsimindama) Ko aš tavęs ketinau klausyti, mano tu mylimiausia. Ar tankiai pas buvoja Nepėša?

Vanda: Kaip dėl manęs ir perdaug tankiai...

Visgiriėnė: (truputį pradziugusi) Sakyk, tu mano brangiausia: tavo širdis visiems tokia gera... Kodėl tu apie tą Nepėšą teip niekingai pašneki?

Vanda: Aš jam nieko negaliu užmesti. Bet jo kalba apie kumeles ir pasigyrimai išveda kiekvieną iš kantrybės...

Visgiriėnė: Aš jau seniai tariau sau, jog jis tavęs nevertas yra!

Vanda: Ar jis vertas, ar ne, apie tai ir kalbos negali būti. Aš tik žinau, kad aš negalėčiau prie jo prisitaikyti. Iš tolo skamba jo tuščia galva. Galiu numanyti, kad jo namuose reikėtų per kiauras dienas sėdėti rankas susidėjus ir klausyties tuščių kalbų...

Visgiriėnė: (su slepiamu džiaugsmu) Vargšas Silvestras! Kad jis numanytu, kaip tu jį apsvarstai! O jo tėvas teip trokšta tave savo marčia pamatyti.

Tarnas: (įėjęs) Doktoras atvažiavo.

Visgiriėnė: (Vandai) Bėk, bėk, matutę pašaukti!

Vanda: Kaip aš ją šauksiu?... Turbūt lovoje dar tebėra. (tarnui) Prašyk!

Visgiriėnė: (pašokusi) Tai aš bėgu!

Vanda: (melzdama) Lik tamsta čia-pat!

Visgiriėnė: (modama ranka ir išbėgdama) Žinokis! Kas man darbo su tuo Kukučiu?!

Antra scena.

Daktaras: (įeina ir sveikina Vandą, paduodamas jai ranką) Prašau atleisti! Gal aš panankstinau... Turiu kitą kelionę paspėstą. Norėjau čia pirma atlikti. O gal tai bus dar geriausias, kol tamstos tėvelis lovoje.

Vanda: (pašaukusi tarną skambaliuku) Pasakyk tetušiuui, kad daktaras atvažiavo. (Atsigrėžusi į daktarą.) Tuo tarpu prašau sėsties.

Daktaras: (atsisėdęs) O ką beveikia tamstos Tupikienė?

Vanda: Ji neišmano, kaip tamstai ir bedėkavoti.

Daktaras: Argi jau visai pasveiko? Gali vaikščioti?

Vanda: O! Jau seniai! Pagaliaus ir savo dukters sūnų mokina skaityti ant elementoriaus, kurį tamsta dovanojai.

Daktaras: Na, tamstai ar patinka lietuviški laikraščiai?

Vanda: Man kaip maukna nusimovė nuo akių! Kaip pradėjau skaityti lietuviškus laikraščius, visai kitiškai pradėjau žiūrėti į pasaulį. Skaitydama supratau mūsų krašto apšviestųjų uždavinį...

Tarnas: Ponas prašo poņą daktarą.

(Daktaras išeina, paskui jį tarnas.)

Trečia scena.

Pilvickienė: (įeina rytmetiniais drabužiais apsitaisiusi, apkvarkliota, apkreizuota; sveikinasi su Vanda.)

Vanda: Mamyte, aš bėgsiu truputį pas savo seniukes.

Pilvickienė: Bėk, vaikelii! (Vanda apsisuka ir išbėga) Kur gi Visgiriėnė? (Pilvickienė išlydėdama Vanda akimis) Nesiklauso, ką jai sakau!... Bėk, bėk sau! Man dar geriausias!

Ketvirta scena.

Visgiriėnė: (įeidama) Ach! Kaip tau prietinka tas miegšarkėlis! Rūsčiausias akis pritrauktum, kiekčiausias širdis suminkštintumei! (čiupinėdama Pilvickienės rūbų kreizukus.) Kur pirkai? Kas pasiuvo teip gražiai? (prisistebėdama) Kaip tu šiandien gražiai išrodai! Kaip cherubinas!

Pilvickienė: Tu visada man maloni! Kad teip visų akyse gerai išrodyčiau, kaip tavo?

Visgiriėnė: Nebijok! Žinai gerai, kaip tavo gražumas įveikia kiekvieną širdį, ypač

tokią, kuri seniaus dėl tavęs mušė... o gal dabar tebetvaksi tuo pačiu karščiu...

Pilvickienė: (truputį nusiminusi) Vis-tik man nesmagu... ir džiaugsmas... ir baimė ima... širdis dreba...

Visgiriėnė: (kinknodama galvą) Išmanau... išmanau!... Tau, kaip tam kareiviui ant pirmos ugnies... Paskui matysi, kaip drąsos įgysi.

Pilvickienė: (už širdies nusitvėrusi sėdas ant kanapės) Ach!

Visgiriėnė: Nevaitok, tu ne pirma ir ne paskutinė! Juk savo jaunystės ir gražumo neturi vaitinti dėl tokio seno pusro! (Giliai atsidūksėjusi ir kinknodama galvą) Manasis nors ne taip senas, tiek teturiu...

Pilvickienė: Turbūt visų mūsų tokia laimė!

Penkta scena.

(Daktaras įejęs sveikina iš tolo galvos linkterėjimu Pilvickienę ir Visgiriėnę).

Pilvickienė: (širdį ranka pritvėrdama, lenkia galvą) Ach!

Visgiriėnė: (linkterėjusi daktarui galva, Pilvickienėi) Mucia, aš jūsų netrukdysiu. Juk norėsi išgirsti nuo daktaro apie vyro sveikatą? (išeina.)

Šešta scena.

Pilvickienė: (atsikelia ir paduodama daktarui ranką) Ach!

Daktaras: (šalta) Nenusimink, jūsų mylista, vyrui nieko nėra blogo.

Pilvickienė: (truputį nusiminusi) Ach, daktare!... Koksai susitikimas!... kiek atminimū!...

Daktaras: Nesirūpink, jūsų mylista... žinoma nebejaunas... Daugiau sau prasi-mano, nekaip iš tikro serga.

Pilvickienė: Ne kiekviena liga yra pagydoma... Sėsk, prašau, tamsta! (sėsdama ir rodydama daktarui vietą) Kitos ligos lieka visam amžiui...

Daktaras: (pasilikęs stačias ir lenkdamas galvą) Jūsų mylista dovanosi, kad aš atsisveikinu. Turiu sunkų ligonį. Reikia man skubinties.

Pilvickienė: (susizgribusi, drąsiai) Dar tamsta nieko nepasakei apie mūsų ligonį!...

Daktaras: (nustebeš) Kaip nesakiau?... ligos nėkokios nėra!... Žinoma, kad senas negali būti tokios sveikatos, kaip jaunas.

Pilvickienė: Bet prašau sėsties... aš tamstos negaliu taip išleisti... Prašau su mumis arbatos išgerti.

Daktaras: (vis stačias) Dėkui, aš jau gėręs.

Pilvickienė: (sentimentališkai, vėl ranka rodydama vietą sėsti) Ach, daktare! Gana gyvenimas skleidžia erškėčių ant mūsų takų... (sunkiai atsidūksėjus) Neapgauliokime savo širdžių...

Daktaras: (šalta ir įkandžiai) Visokios apgaulės visuomet atstu buvo nuo manęs... aš jūsų mylistai atkartuju, jog nėkokio pavojaus nėra jos vyro sveikatai.

Septinta scena.

Pilvickis: (įbėga su miegšarkiu, juozdamas kutus) Gal tebėra daktaras? (pamateš) A—a! ačiū Dievui! Tebėra! Užmiršau... (pribėgdamas prie daktaro) Užmiršau dar tamstai pasakyti, kad aš sočius pietus kada pavalgau... tuojau snaudulys ima... (sėda stenėdamas ant fotelio ir už rankos patraukia daktarą sėsties ant stovinės greta kėdės)... ir toks silpnumas ima... (susiimdamas šonus) labiau tuomet mane veikia, kada prieš pietus išgeriu keletą stiklelių... ir prie saldu-mynų Madeiros taurelę... daug aš negeriu... O dar sunkiaus, kada pō tokių pietų pridėdu prie juodos kavos... lašelį Benediktino... Tuomet jaučiu (pridėdamas abi ranki prie širdies) širdis visiškai silpna... o kar-tais ir staigu mušimo jos...

Daktaras: (šypsodamos) Tai tamstai reikia vengti visokių gėrimų.

Pilvickis: Lengva tamstai taip kalbėti! Dar... dar... kol vienas, o kartais svečiai... (skleidžia rankas, paskui melzdamas) Verčiau man tamsta užrašyk kokį vaistelij... (pačiai) Mucia! (vartydamas knygas ant stalo) Be nėra čia kur popieros? Mucia! atnešk!... (Pilvickienė, sukrotėjusi nekantriai, atsikelia ir išeina.)

Pilvickis: (imdamas abi daktaro ranki ir rodydamas akimis išeinančią pačią) Matai, kokią laimę turiu namuose... norėčiau dar pagyventi...

Daktaras: Juk aš jūsų mylistai sakiau, jog nėkokio pavojaus nėra. Jūsų mylista visiškai esi sveikas... nėkokių vaistų nereikia. Žinoma, ne jauni metai: reikia truputį prisilaikyti nuo sunkių valgių ir nuo stiprių gėrimų...

(Pilvickienė įneša popierą, rašalą ir plunksną ir deda ant stalo. Pro kitas duris įeina tarnas.)

Tarnas: Ponai Nepėšos iš Kankuolučių: senis ir jaunasis.

Pilvickis: (sukrotėjęs) A-a!... reikia man bėgti apsitaisyti.

Pilvickienė: Nesveikas esi... bus gerai ir taip.

Daktaras: (atsikėlęs) Dovanokit, jūsų mylistos, sudiev!

Pilvickis: (sutvėrdamas) Kaip tai gali taip skubinties... dar man nieko neparasėi?!..

Pilvickienė: (tarnui) Prašyk!

Aštunta scena.

Nepėšos: (abu kartu įeidamu) Sveiki gyvi! Ką beveikiate? (sveikinasi su Pilvickiais.)

Pilvickis: (suvezdamas į pažintį) Mano kaimynai: Nepėša senior . . . Nepėša junior . . . daktaras Gu . . . gu . . . (žiūrėdamas tai į pačią, tai į daktarą.)

Daktaras: (lenkdamas galvą Nepėšoms) Kukutis!

Pilvickienė: Prašom sėsties! (Visi sėda.)

Daktaras: (dar stovėdamas lenkia visiems galvą) Likite sveiki.

Pilvickis: (griebia jį už rankos ir sodina) Na, na, na! Ar karštame vandenyje kas išmaudė?!

Silvestras N.: (Pilvickiui) Ar, garbingas kaimyne, dar nematei mano cugo? . . . Keturi širvukai kaip nulieti: vienas į kitą!

Devinta scena.

(Visgiriene pasipuošusi įplaukia kaip vilnis. Nepėšos šoka sveikinti.)

Pilvickis: (pašokęs, rūsčiai pačiai) Mucia! O kas dabar? Sakiau, kad taip negaliu būti.

Visgiriene: (priebėgusi prie Pilvickio ir paduoda jam abi ranki) Prašau tik nesivaržyti dėl manęs: ligoniui viskas atleista . . . sėskis tik tamsta . . . sėskis.

(Visi sėdasi, Visgiriene tik su Silvestru N. vaikščiodamu tyliai šnekasi, matyti viens antru užsiėmusiu.)

Daktaras: (vėl atsistodamas) Dovanokite, jūsų mylistos, laikas man važiuoti.

Pilvickis: Daktare! Bet man recepto . . . recepto . . .

Nepėša senis: (su nusistebėjimu Pilvickiui) Ar tai tamsta pats sergi?

Pilvickis: (ranka pritūrėdamas daktarą, Nepėšai liūdnai) Neseniai pasijutau truputį besergas . . .

Daktaras: E! Męs, jauni, sulaukę tamstos metų, nebūsime tokie sveiki. Jūsų mylista, gyvendamas sodžiūje, kvėpuodamas sveiku oru ir šimto metų sulauksi . . . Bet man jau reikia važiuoti.

Pilvickis: Tikrai matau, kad tamsta šiandien skubini . . . nebetūrėsiu . . . bet rytoj vėl atsiėsiu arklis . . . (susiimdamas) nors tamsta mane ramini, bet aš nesijaučiu visai sveikas.

Dešimta scena.

Vanda: (įbėga. Nepėšos šoka prie Vandos sveikinties, tuo tarpu daktaras, su visais iš tolo atsiveikines, Pilvickiui paduoda ranką, paskui Vandai) Juk męs šandien matėmės!

Daktaras: Aš jau išvažiuoju. Sudiev!

Vanda: (prasijuokusi) Kaip tamsta važiuosi, kad arklių dar nėra?!

Pilvickis: (pačiai) Mucia! Ko neliepei pakinkyti? . . . (susizgribęs) aš pats . . . aš pats liepsiu . . . (išbėga susiėmęs miegšarkį).

Silvestras: (Pilvickienei) Turbūt dar mano cugo nenukinkė. Galiu daktarui leisti parvažiuoti . . . (atsikreipdamas į daktarą) Kaip

vėju nulėksi . . . visi keturi širvukai vienas į kitą . . .

Pilvickis: (grįždamas) Sėskitės, mano mylimieji . . . sėskitės dar . . . kol pakinkys . . .

Nepėša: Mūsų cugu daktaras važiuos.

Daktaras: Ačiu jūsų daktaras mylistai . . . aš verčiau palūkėsiu.

(Visi sėdasi. Pilvickienė su Visgiriene ant kanapos. Ant kėdės greta Pilvickienės Vanda, greta Visgiriens Silvestras. Seniai ir daktaras priešais, bet taip, kad senasis ir jaunasis Nepėša greta.)

Pilvickis: (visiems apskatinėdamas) Visada žmogus vienaip mano, o visai kitaip išsipildo . . . kaip ir man dabar. Šimet vilnius turėti daugiaus pelno iš laukų. Aprkėčiau, pagal agronomų, visą lauką kainitu ir tomasšlaku . . . superfosfatą užmečiau . . . Turės būti javai geresni. Žadėjau ant karnavalo važiuoti į miestą . . . o dabar nelaimė! Daktaras aiškiai užgina! Prisako tik kaimo orą. (žiūrėdamas į pačią meiliai) Norint ir mano aniuolui būtina reikėtų paspindėti dideliame sviete, bet žinau . . . kad jos mylinčiai širdžiai nėkokia auka nebus dėl manęs sunki.

Silvestras: (pasidžiaugdamas) Štai gerai atsitinka, kad tamstos namie pasiliekatė. Netrukus bus arklių paroda Varniuose: turiu keletą treigių! (bučiuodamas sau pirštus) Caca! labiausiai viena kumelaitė . . . tikrai nuo arabiško eržilo . . . žvaigždėlė kaktoje . . .

Visgiriene: (pertraukdama) A-a! tai ta, kur paskutinį kartą buvai pas mane atjojęs? . . . žinau . . . žinau . . .

Silvestras: Ne, čia treigė, neįdoma dar. Kur buvau pas tamstą, tai „Lilipa“. Ana juodbėrė su tankiais karčiais ir skaruoja uodega.

Visgiriene: Ach! tamstos arkliai man vis akyse stovi.

Silvestras: Tamsta dar visų nematei! Pamatysi, kokius ant parodos pastatysiu! Tik, prašau būti Varniuose: tokių dar mūsų krašte ligšiol nebuvo. Parsigabenuo dabar ir džokėjų iš Londono! Juk tamstos skaitėte, kad kliasiškas jodymas jau užmestas. Amerikiečiai įveda visai naują jodymą. Džokėjus nebesėdi taip stačiai ir pavadžių nebelaiko prie savęs, kaip pirma. Dabar (vis rodydamas) sėdi visai gulščiai arkliui ant sprando, o rankos prie-pat prusnų turi pavades, kojas teipogi ištiesęs ties uodega. Tokio raitelio niekas nepavis!

Pilvickis: (su nusistebėjimu) Ko gi tas svietas nepramanys?!

Nepėša: Progresas! Progresas visame kame!

Vanda: Ką gi darytų dykaduoniai?

Pilvickis: (atsikreipdamas pačiai) Mucia! Ko gi tu, širdele, šandien taip nuliūdusi?! Man

rodosi, gerai būtų ir tau pasiklausti kokios patarmės nuo pono daktaro.

Pilvickienė: (sukrutėjusi) Man? E! nieko!

Pilvickis: Maža ką žmogus pats apie save tenumano.

(Tuo tarpu Silvestras su Visgiriene šnekasi pasilenkusiu.)

Nepėša: (pešdamas sūnų už rankovės pusbalsiai) Šnekink paną Vandą!

Silvestras: (atsigręžęs) Tuoj! tuoj! (ir vėl prie Visgiriens.)

Nepėša: (kreipiasi prie Pilvickienės ir daktaro) Su jaunomis visada teip-pat! Kol dar šiek tiek gal pakrutėti, neišsiduoda ligos. Teip-pat ir su mano dukterim atsitiko: visuomet linksma, visuomet skaiti, graži. Kaip reikia, daktarai ir liepė važiuoti į pietų šalį.

Silvestras: (prisdėdamas) Ogi dar kaip ji raita jodinėjo! . . . kaip ji mokėjo smarkiausių arklus nulaikyti! . . .

Daktaras: (atsikeldamas) Leiskite, jūsų mylistos, man atsisveikinti.

Vanda: (pašokusi prie lango) Yra jau ir arkliai!

(Daktaras paduoda ranką Pilvickiui ir Vandai, o kitiems lenkiasi iš tolo.)

Pilvickis: (daktarui išeinant) Teip skubinasi . . . teip skubinasi . . .

Vienuolikta scena.

Nepėša: (modamas ranka) Žinoma, litvomanai . . . jiems muzikų sveikata daugias rūpi, nekaip mūsų ponų . . .

Pilvickis: Tas, rodosi, labai sąžiniškas . . . teip mane apžiūrėjo.

Silvestras: Neseniai paskui kiaulių uodegas su botagu gainiojosi, o dabar dideliu ponu pavirto . . . ir kokia didystė!

Vanda: Juk kiaulių ganymas teipgi yra darbas! Dabar, išmokęs, daug gero žmonėms padaro, o kiek tokių yra tarp mūsų, kur neganę nė kiaulių, o per visą amžių kumelių uodegomis tik tesirūpina!

Visgiriene ir *Pilvickienė*: (pasipyktindamos kartu) Vanda!

Visgiriene: (traukydama pečius) Kaip tos jaunos merginos daug sau leidžia!

Pilvickienė: (Vandai) Kalbi lyg būtum nekuomet geroje draugystėje nebuvisi.

(Silvestras su Visgiriene pasilenkusiu vėl šnekasi.)

Pilvickis: (čiupinėdamas kišenius) Mucia! Kur papirosai? (pašokdamas) A! užmiršau! Mucia! Vanda! gal tebėra daktaras? Nieko neklausiau apie rūkymą! Vanda, šok pažiūrėk!

(Pilvickis prie vieno, Vanda prie kito lango.)

Nepėša: (traukdamas sūnų už skverną) Šnekink paną Vandą!

Tarnas: Pusrytys paduotas.

Pilvickis: (tarnui) Šok, žiūrėk, gal tebėra daktaras!

Trečia veikmė.

(Tas pats salionas.)

Pirma scena.

Pilvickienė: Viso amžiaus teip negali baigti. Mano mylimiausia, bent pagalvok, ką šneki!

Vanda: (pamojusi ranka) Nė aš noriu galvos sau sukti, nė tas Silvestras man rūpi.

Pilvickienė: Turi parūpėti; juk tėvas labai linki tave už Silvestro išleisti . . . Prisitaisyk, nes Visgiriene man aiškiai sakė, jog Silvestras šiose dienose paprašys tavo rankos . . .

Antra scena.

Pilvickis: (įėjęs Vandai) Ko tu tokia nuiliūdusi, mano vaike! Dabar tavo amžiaus visų-linksmausios dienos! Jaunikaičių turi pasiskiriant . . . Silvestras žiūri į tave, kaip katė į pelę . . . (juokiasi) Nebeišsisuksi iš jo nagų . . .

Vanda: Tetulėli! Prašau neveikti manęs su tuo Silvestru . . .

Pilvickis: (smalliai žiūrėdamas į Vandą) Chacha-cha! Visos tokios jūs mergaitės . . . neveikti . . . neveikti . . . o žiūrėk, jau ir prikiubusios . . .

(Pilvickis ir Pilvickienė abu juokiasi, Vanda nusuka nuo jų veidą ir susiraukia.)

Pilvickis: (vis linksma Vandai) Prieš mus neturi ko slėptis . . . Juk aš ir šit tavo motina visuomet tau geriausiai linkime ir džiaugiamės, kad pasisekė tau patikti tokiam ištikimam jaunikaičiui . . . Iš tokios garsios giminės . . . jo motina kilusi iš grajų giminės, jo tėvas senų senovės aristokratas . . . kraujas iš kraujo ponas . . .

Vanda: (atsikeldama) Kas man iš jo kraujo, kad jis pats niekšas (išbėga pro duris).

Trečia scena.

Pilvickis: (traukydamas pečius) Aš nežinau, kokia ta mūsų mergaitė . . . dažnai aš jos nesuprantu.

Pilvickienė: Kaip auginai, teip ir turi.

Pilvickis: Kaip aš ją kitaip turėjau auginti? . . . juk ir gubernančių turėjo kiek reikiant.

Pilvickienė: Tai jos ir iškraipė jos pažiūras . . . Žinai, kokie dabar laikai. Visa pasaulė muša ant aristokratų . . . o jauniems vaikams daug nereikia . . . (atsidūksėjęs) Ko gi norėti iš mergaičių, augintų be motinos?! . . .

(Tarnas paduoda Pilvickiui laiškėlį ant tacos ir išeina.)

Pilvickis: Šit ir laiškas! (graibydamas po kišenių) Kur mano akiniai? Mucia, ar nimatei? (atrązdamas kišeniųje) Yra... yra... (atplėšia laišką ir perbėga greitai akimis, paduodamas pačiai) Na... na... na! Kas galėjo tikėtis?!

Pilvickienė: (tyliai laišką perskaičiusi) Ir nėra kam tikėti... Čia gal būti daugiaus nedorumo, kaip teisybės... Norint iš tikrųjų nesuprantu...

Pilvickis: Juk čia tavo draugė rašo... tu ją geriaus pažįsti... (traukydamas pečius) Argi ji galėtų be kokios priežasties teip žmogų išdaryti!...

Pilvickienė: Iš tikrųjų nesuprantu...

Pilvickis: (užsidegdamas) Štai tau!... tavo draugė!... Numano, kad galiu dukterį gerai išleisti... ir apkalbinėja teip biauriai žmogų... Kaip tos Silvestro skolos, tai man seniai žinomos... o kad jis dar mano dukterį apkalbinėtų, tai aš tam netikiu... Tas tavo toks didelis bičiuliavimas su Visgiriene jau seniai man dėjos į nosį... Ne be reikalo žmonės ją vainoja... juk ir mūsų akyse lindo ji prie Silvestro... tfu!... sena boba!... nepadoru ir žiūrėti!... Neturi gėdos... mane ligonį teip sujudinti!... Palauk, nedovanosiu! Aš jai gerai atrašysiu!

Pilvickienė: (ramindama) Liaukis, liaukis!... besikarščiuodamas kažiką gali nurašyti! Vistiek kaimynė!

Pilvickis: Nekenks boba! Tenesikaišioja, kur nereikia!... (išbėga į savo kambarį).

Pilvickienė: (bėgdama paskui) Negali... negali! Aš neleisiu!

Ketvirta scena.

(Pilvickiams išėjus, pro kitas duris įeina Nepėšos. Šnekasi vaikščiodamu.)

Silvestras: Kas-žin, kaip man šiandien pavyks?!

Nepėša: Ar tu dar abejoji? Vertesnio jaunikaičio mūsų apygardoje ji neužtik.

Silvestras: Bet... bet...

Nepėša: Nebijok, viskas gerai klosis.

Silvestras: Bet... bet... kas-žin kaip bus... Visgiriene vakar man pliauškę...

Nepėša: Ko tu tos kokietės klausai!! Ji prie jaunikaičių, kaip smala prie tekinių! Kaip tik senyn... teip ir trakyn... Ji savo vietoje, o tu savo...

Silvestras: Bet... bet... štai tada, kaip su širvuoju cugu buvome... Pats atmeni, kaip Vanda už tą litvomaną galvą guldė!

Nepėša: Tfu! Ar tu jį dar prie savęs lygįsi?!... Jai ir tėvas neduos padukti!

Silvestras: (modamas ranka) Tėvas!... senas ir silpnas!

Nepėša: Atsiduok ant manęs! (patylėjęs valandikę ir pirštą įdūręs į kaktą) O dėl viso ko...

išrasiu aš ir ant to litvomano ydą... Aš tokiuose dalykuose vilko neštas ir pamestas... Nebijok tik!... Man vis-tik rodosi, kad Pilvickis nenorės tokios laimės paleisti nuo savęs. Fi... fi... fi... bene tokio žento?!

Silvestras: Pilvickis tai kas kita!... Bet mergaitė sukrypusi galvoje. Negaliu pasakyti, kad man jos pasielgimas labai tiktų...

Nepėša: Cit! Ogi tavo skolos? Ką veiksi be jos pinigų?!

Penkta scena.

(Pilvickis įeidamas su Pilvickiene.)

Pilvickis: Laiminga diena šiandien! Tokius savo mylimus kaimynus pamatyti! (Visi sveikinasi).

Pilvickienė: Sėskitės! (visi sėdasi).

Nepėša: (Pilvickiui) Kaipgi tamstos sveikata?... Gerai išrodai.

Pilvickis: Dėkui! Laikausi po truputį.

Nepėša: O kur gi pana Vanda?

Pilvickis: (skambina, paėmęs nuo stalo varpelį. Įbėgus tarnui) Paprašyk panelę!

Silvestras: (Pilvickienei) Jau aš susilaukiau savo džokėjaus.

Pilvickienė: Ar to, kur tamsta iš Londono parsikvieteji?

Silvestras: Kad tamsta žinotum?! Stebuklus jis parodo! Su tokiu jodymu!... Kaip užsisės, tai, rodosi, nebe tas arklys... Gal tamsta atmeni tą palšiuką su pelės taku per nugarą... Aš pats įdžiau ant jo... Arklys labai gražaus sudėjimo: kojos tik truputį buvo perstoros...

Pilvickis: Apie kurį tamsta kalbi, ar tą, kur nuo grapo?

Silvestras: Ne, ne, mano namie augintas. Žinai tamsta, palšiukas su pelės taku per nugarą!... Tamsta pats jį gyrei, bet dabar ir nebepažintum... Kojos pasidarė, nelygiant, kaip stygos!... Atsiziūrėti negalima, kaip ištinka į risčią... (išvydęs įeinančią Vandą keliasi sveikinti) a... a... a... pana Vanda!

Šešta scena.

(Vanda sveikinasi su Nepėšomis. Visi sėdasi.)

Nepėša: (Vandai) Akįs mums atšvito nuo tamstos skaistumo!... (Pilvickiui) Tamstos namai gražiausias darželis... (rodydamas į Pilvickienę ir į Vandą) Tokias grožybes retai kur sutiksi...

Pilvickis: Neužsipelnėme mės tokios malonės nuo tamstos.

Silvestras: (Vandai) Kad tamsta žinotum, kaip tas mano naujasis džokėjus greitai arklius išmokino... Liečiau "Pupilą" išmokinti vaikščioti po moterišku balnu... jį tam kaip prigimusi... galva mažutėlė, sprandas išriestas... Gal tamsta pavelysi kuomet ant jos

pagodinėti? ... Tam tyčia aš ir liečiau ją išmokinti ...

Vanda: (šalta) Bereikalingas tamstos trūsas. Nemoku joti.

Nepėša: Silvestras tamstą išmokys ...

Vanda: Ne, ne, nenoriu ... ypač ant tamstos arklių nejudinėsiu ...

Pilvickis: (truputį nusiminęs) Aš nepratinau Vandos joti ... daktarai sako, moteriškėms nesveika esą.

Silvestras: (su paniekinimu) Ką tie daktarai! Bene jie ką išmano?!

Vanda: Kam gi tas mokslas, kad neišmanytų? ...

Pilvickis: Šit! ir aš buvau susirgęs, o dėlto tas Gu ... tas mūsų daktaras gerai pagelbėjo ...

Nepėša: (su paslėptu džiaugsmu pamojęs ranka) Po daktaro jau, tamstos ... Nusikratėme jau vieno litvomano ...

Vanda: ^{pilna nerimasties} Ką tamsta kalbi?!

Pilvickienė: ^{peršandant} kartu Kokiū būdu?

Pilvickis: Kas gi stojosi?

Nepėša: (smailiai žiūrėdamas Vandai) Sučiuopo jau lapę urve! Seniai buvo prižiūrimas, bet vis dar mentė, kurstė muzikus lig laiko ... Šįryt iškratė: rado daug maištyškų raštų ir ... (mikčiodamas) ir ... striuka jam bus. (Vanda tyli nuleidusi akis).

Pilvickienė: (su gailėsčiu) Nelaimingas!

Pilvickis: Ką aš dabar veiksiu be daktaro? Šiandien nuo ligonės grįždamas buvo žadėjęs užvažiuoti ...

Silvestras: E-e-e! kad ne tas, tai kitas! ... tokių pilni patvoriai. (Vanda atsikelia ir išeina.)

Septinta scena.

Silvestras: (pamojęs ranka Pilvickienei) Pagaliaus, ko jis mums rūpi! ... Bet kad tamsta žinotum, kokį įspūdį mano naujasis džokėjus padarė ant seno grapo! Pamatęs bejojant, anot muzikų, „atsistojo ir išsiziojo.“ Bet nenuostabu; yra į ką ir veizėti, o ir arklys mano tai ...

Nepėša: (pertraukia Silvestrą) Užmiršai, ko atkeliavova pas garbingus kaimynus. Iš namų begalo karščiavais, o dabar, matyti, trūksta drąsos.

Silvestras: (atsitiesęs ant kėdės krankščioja) Hm, hm, hm.

Nepėša: (mikčiodamas) Jūsų mylistų gerumas ir malonė, garbingi kaimynai, priduoja mums drąsos išpažinti karštą Silvestro meilę prie panos Vandos. Vilimės, jog ir ji nebus tame dalyke atšalusi ... Todėl meldžiu leisti panai Vanai atiduoti ranką mano sūnui ...

Pilvickis: Laikau sau už garbę jūsų mylistų prilankumą ir būsiu laimingas, matydamas savo žentū tamstos sūnų ... (abu Ne-

pėšos šoka ir spaudžia širdingai ranką Pilvickiui) ... Vienok tikrai prizadėti negaliu be Vandos ... (skambina, įėjusiam tarnui) Prašyk čia panelę!

Nepėša: Šit, mano vaike! Laiminga vailanda, kurios teip nuo seno troškai, jau artinasi!

Silvestras: (atsigrėždamas labiau į Pilvickienę) Pana Vanda nė sapne turbūt dar nematė, kokį aš cugą sutaisiau ant šliūbo važiuoti! Viens į vieną arabukai tikros veislės: juodi kaip sabalai, su baltomis prusnomis ir uodegomis! Prie to visi parinkti, turi po vieną paskutinę koją lig čiurniukės balta! (užsidedamas mojuoja rankomis) Eisena, risčia, našumas, sudėjimas, viskas, viskas sutinka! Kaip sukinkėm pirmą sykį, ką-tik, ką-tik nesudaužė vežimo. Vežėjas nieko su jais nepadarė ... tai jau aš pats gavau nutverti važias. Vos sulaukia! Karietą, žinoma, naują pargabėsiu iš Vijenos, naujos mados ...

Tarnas: (įėjęs) Panelės kambaryje neradau.

Pilvickis: Juk į žemę neįlindo! Pajieškok sode, ar kur ...

Tarnas: Klausau.

Pilvickienė: Nereikia! Męs patįs greičiaus rasime: turbūt kur-nors sode (Nepėšoms) Jeigu pavelysite, prašome drauge! (Visi išeina, tarnas išleidžia).

Pilvickis: (eidamas paskutinis pro duris) Teip anksti ant oro! Kad tik man nepakenktų!!

Aštunta scena.

Tarnas: (išleidęs ponus, taiso tvarką).

Tarnaitė: (įšokusi ir susizgribusi) Nepyk, panie Antoni! Čia man tiesesnis kelias (eina per salioną).

Tarnas: (sugriebęs ją už rankos) Netikėta laimė čia paną Brigidą susitikti! Kur gi pasibaudei ne laiku?

Tarnaitė: (žiūrėdama jam į akis ir šypso-damos paslaptinai) Su panelės reikalu! (pridedama pirštus prie lūpų).

Tarnas: Jums tik vis paslaptis! Vis tik paslaptis! Tokia pana Brigida, tokia pana Vanda! Sėdi savo kambaryje, o liepia sakyti, kad jos nėra! (kinknoja galvą) ... Visos tokios! Niekuomet neparodote širdies atvirai. Sakyk! Nekankink manęs. (Spaudžia jos ranką.)

Tarnaitė: (persergėdama) Panie Antoni! Ne čia vieta! Ne dabar laikas! Aš turiu skubinties! Teberasiu ...

Tarnas: (apmaudingai) Visur ir visada ta pati giesmė! Tegul tave velniai! ... (pamojęs ranka išeina).

Tarnaitė: (žiūrėdama paskui jį) Karštakošis ... nežlembisiu, kaip ta panelė! (nori eiti, susitinka su daktaru).

Devinta scena.

Tarnaitė: Ką-tik lėkiau pas daktarą!

Daktaras: Susirgo kas? Ar ponas siuntė?

Tarnaitė: Ne, ne, tai! bet mūsų panelė pikčiaus kaip serga, niekur nenusiramina.

Daktaras: Kas panelei? Kas pasidarė?

Tarnaitė: Verkia ir verkia! O jos nusi-minimas, nuliūdimas, gailu pamatyti!

Daktaras: Nelaimė kokia atsitiko? Ar kas?

Tarnaitė: Rodosi nėkokioms nelaimėms.

Daktaras: (sujudintas nekantriai) Ko ji verkia? Bent sakyk nors kartą?

Tarnaitė: Priežastis rodosi menka, o ašaros teip gausios! Viena: Nepėšos pasakė, jog poną daktarą policija kratė ir suėmė. (daktaras atsidūso, kaip sunkumą numetęs) Antra: rodosi, kad Nepėšos sūnus atvažiavo šiandien atvirai prašyti mūsų panelės rankos. (daktaras kaip elektros užgautas) Mūsų ponai labai linke ir jau seniai džiaugiasi tokiu turtingu žentu... rodosi, nereiktų nė panelei spirties... aš jos vietoje džiaugčiaus jaunikaičiu, kurs tokiais arkliais važinėjasi... Bet aš čia šneku, o ji verkia ir verkia... siuntė mane patirti, ar teisybė, kad daktarą išvežė... Čia, šmakšt, susitinku... lėksiu pasakyti... (išbėga).

Dešimta scena.

Daktaras: Dvi priežastis... (vaikščiodamas po kambarį) Silvestras greta jos!... (traukdamas pečius) Nė mintyje sutalpinti negaliu...

Vanda: (įbėga sujudinta ir paduoda ranką) A-a! Kaipgi su tamsta? Nepėšos sakė, kažkokią nelaimę tamstai atsitikus! Sakyk! Greičiaus sakyk!

Daktaras: (teipogi sujudintas) Nusiramink tamsta! Netikėk melagystėms! Man tik skaudu... matant... tamstą tokią sugailintą...

Vanda: Šešėlis! Šešėlis tik... mano sugailinimas prieš tą nelaimę... kokią apie tamstą pasakojo.

Daktaras: (įstabiai žiūrėdamas Vandai į akis) Juk ta nelaimė tik mane vieną teskandintų... Argi tamstos širdyje būtų dar ir kertelė tokiam Kukučiui?

Vanda: (šiek-tiek užgauta) Tamsta gal bevelytum ten Nepėšą patalpinti?

Daktaras: Argi tamsta iš tiesų mane teip už blogą žmogų laikai? Teisybė, nemoku apdailinti savo žodžių! Aš darbo žmogus, prie to matęs daug apsilimų... daugumo liūdnu prityrimų sulaužytas... bijau bejistikėti kokiame širdingam jausmui...

Vanda: Tai tamsta būtinai nori man prikergti veidmainystę!

Daktaras: Pana Vanda! Ką čia slapstyties ir dangstyties šaltomis kalbomis?... Myliu tamstą iš tikros širdies... Sakyk, ar

nebijosi stoti greta žmogaus, kurs savo darbu turi pelnytis sau duoną...

Vanda: Tokia vieta, tai laimė, kad tik Dievas padėtų man atlyginti nors mažą dalelę tų vargų, kuriuos gyvenime prityrei...

Vienuolikta scena.

(Pilvickiai ir Nepėšos įeina.)

Pilvickienė: (nusistebėjusi) Vanda! Tu čia? Kada mes tavęs jieškome!

Pilvickis: Ir daktaras čia! Sveikas gyvas! Kaipgi išsisukai? (sveikinas).

Daktaras: (pasisveikinęs su Pilvickiu, lenkia kitiems iš tolo galvą ir sypsodamos) Neturėjau iš ko ir sukinėties!

Nepėša: Kaipgi? Kaip į būgną muša visur kad tamstą iškratė...

Daktaras: Teisybė visada slinkte slenka, o melagystė lėkte lėkia...

Pilvickis: O! tai gerai, kad nieko blogo nėra, bent galėsi mane dar gydyti... Žinodamas, kaip tamstai brangus laikas... prašysiu tuoj prie darbo!... Apžiūrėsi mane... Dovanos man malonūs kaimynai, kad mes ant valandėlės pasitrauksime.

(Pilvickis išveda daktarą.)

Dvylikta scena.

Pilvickienė: (rodydama ranka vietas) Prašom sėsties! (Visi sėdasi. Pilvickienė su Vanda ant kanapos. Šaly Vandos ant kėdės Silvestras, greta jo tėvas.)

Nepėša: (kranksi) Hm... hm...

Silvestras: (Pilvickienei) Dar aš tamstai nepabaigiau apskakinėti... kaip mes lenktynių jojome su baronu... Jo arklis ištiko į zovadą... kaip tik iššoka!... O manasis risčia išsitiesęs, prisikritęs prie žemės...

Nepėša: (traukdama Silvestrą už rankovės pusbalsiai) Liaukis!

Silvestras: (tėvui pusbalsiai) Tuoj! tuoj! (atsikreipęs į Pilvickienę) A-a!... Ką aš sakiau?... a... a... (modamas ranką) žinau jau... Tuotarpu šuo strikt par tvorą, o žmogus priešais su mėšlo vėžimu!... Barono arklis šust per griovį...

Nepėša: (vėl traukdama Silvestrą už rankovės, apmaudingai) Sakau, gana!

Silvestras: (vėl pusbalsiai tėvui) Tuoj! tuoj! (Pilvickienei) Ką aš sakiau?... a... a... a... jau žinau! Aš ant savojo kaip iš šaudyklės atsidūriau ant paskirtos vietos...

Nepėša: (balsiai pertraukdama sūnaus kalbą) Mes su sūnumi (Pilvickienei) kreipamės prie tamstos. Teikis pranešti dukteriai mūsų linkėjimus...

Pilvickienė: (Vandai) Šitai, Vanda, mūsų garbingi kaimynai šiandien nuo tėvo prašė tavo rankos. Tavo tėvas prižadėjo ir tu turbūt nebūsi priešinga jo norui.

Nepėša: (Vandai) Mano sūnus trokšta girdėti paskutinį žodį iš tamsos lūpų.

Silvestras: (atsistojęs ir lenkdamas galvą prieš Vanda mikčioja) Viliuos... kad pana Vanda... seniai persitikrino apie mano giliausius jausmus...

Vanda: (rimtai) Dovanokite jų mylistos! Ne man tokia laimė...

Pilvickienė: (sujudinta) Vanda, tu negali apie save lemti be tėvo...

Vanda: Viliuos, kad tėvas nedarys man tokios prievartos.

Trylikta scena.

(Pilvickis įeina su daktaru. Visi kreipiasi prie jo. Vanda pribėga arčiausiai prie tėvo.)

Vanda: (melzdama) Tetulėli! Mieliausis tėveli! Juk tu mane leisi tekėti už to, kurį išskyrė mano širdis!

Pilvickis: (pradžiugęs bučiuoja Vanda į kaklą) Žinai, mano kūdiki, kaip aš trokštu tavo laimės, ir mirštančiai tavo motinai prižadėjau nevaržyti tavo jausmų.

Vanda: (imdama daktarą už rankos) Šitai, tėveli, tas, kurį išsiskyrė mano širdis.

Pilvickis: (nustebęs atsoka atbulas, suklodamas rankas) Vanda!!... Ką tu darai?!!

Vanda: (melzdama) Tėveli! Nežudyk manęs! Priimk jį už sūnų! Užpelnys jis tavo meilę.

Daktaras: Visas pajėgas tam padėsiu!

Pilvickis: (valandą patylėjęs, laužo rankas)

Vanda! Ar aš tikėjausi to sulaukti!! Kam tu mane ligonį teip sujudini!!

Vanda: Dovanok, tėveli! Kitaip negaliu... daviau žodį daktarui... ir jo nemainsiu... (prisiartinusi prie daktaro paduoda jam ranką, kurią tas bučiuoja).

Pilvickienė: (griūva alpdama ant kanapos) Ach!

Pilvickis: (žiūrėdamas susiraukęs į dukterį ir į daktarą, moja rankomis) Pagaliaus žinokis... Kaip pasiklosi, teip ir išmiegosi! (griebdamos už šonų) Tik, kad šios dienos sujudinimai mano sveikatai...

Silvestras: (tėvui) Teisingai Visgirienė sakė, kad tie litvomanai negana ką muzikus sumaišdys... bet ir mūsų draugystę pradėda daryti...

Pilvickis: (atsimindamas jieško po kišenių) A! Visgirienė!... užmiršau... Mucia! ro-dosi, tau padaviau jos laiškėlį... (atradęs kišeniūje) Šit! Šit! Pons Silvestre, skaityk. (Silvestras ir tėvas abu kartu perbėga greitai laišką akimis.)

Silvestras: (apmaudingai) Dvilinkliežuvė!

Nepėša: Ar jau dabar dvilinkliežuvė?! Pirmą padelkos išikibęs lakstei! Manęs neklausė! Užtat dabar su pašliuku ir širvukais nudardėjai į pakalnę.

Pilvickis: (sujudintas, rodydamas į Silvestrą) Vieni nudardėjo... (rodydamas į Vanda ir Kutį) kiti iš galvos išėjo!... ne mums seniems suprasti šių dienų jaunūmenę!...

K O R E S P O N D E N C I J O S .

Vilnius.

Vyskupo Roppo atvažiuojimas. Jau pradžioj gegužės mėnesio buvo žinoma, jog vyskupas Edvardas Roppas nutaręs yra atvažiuoti į Vilnių 13-oj birželio dienoj ant 9-os val. ryto. Kaip Vilniaus, teip ir tam tyčia atvykę iš Vilniaus apylinkių kunigai rengėsi pasitikti savo vadovą. Drauge su kunigais rengėsi vyskupą patikti ir lenkai didžponiai, o paskui ir visa ta dievotoji katalikų minia, kurios skaitlingumu gali mūsų miestas ypačiai pasigirti. Pagaliaus, rengėsi ir lietuviai, kurie iš tarpo šv. Mikalojaus bažnyčios lankytojų išskyrė tris deputatus: Petrą Vileišį, Valentiną Urbanavycių ir Povilą Matulionį, lietuvių vardu vyskupą patinti.

Atėjo laukiamoji diena. Ant geležinkelio stoties ir aplinkui jau iš anksto visur kupina žmonių; nesimatyti tik kareivių eilių, kurių teip daug buvo, atvažiuojant neseniai pravoslavų vyskupui. Kunigai, frakuntieji didžponiai ir lietuvių deputatai susirinko teip vadinamuose caro priimamuose kambariuose. Pagaliaus, traukinys prisiartinio. Kunigai spiria

lietuvius pirmyn, nes jų rankose matoma taca su duonos bakanėliu ir druska.

Ta sidabrinė taca išveizdi gana gražiai: viduryje — puikiai padarytas Lietuvos erbas, o pakrašciais parašas: „Vyskupui Edvardui Vilniaus Lietuviai 13. VI. 1904.“ Viduryje duonos bakanėlio du žodžiu: „Laimink Dieve!“ Lenkų didžponiai, pamatę lietuvių rankose šią dovaną, nerimsta su plikomis rankomis atėję. Lietuvių vardu Petras Vileišis pasveikino vyskupą lietuviškai ir padavė jam duoną su druska. Vyskupas padėkavojo lietuviškai, vienok tuojaus priminė, jog jis silpnai temokąs lietuviškai.

Vyskupas atsisėdo karėton, važiuoja iš lengvo. Ant karėtos ir kelio nuolat barstomi žiedai. Žodžiu, sutinka vilniečiai savo vyskupą kuo-puikiausiai, tarytum į Vilnių grįžtu senasis Krivaitis. Katedroj vyskupas tepasakė tik kelis žodžius lietuviškai, kuriuos mokėjo ir buvėsis pirmiaus Žvieravyčius: „Tegul bus pagarbintas...“ Kunigas Anusavyčius perskaitė tris pamokslus, iš pradžios vokiškai, paskui lenkiškai ir, pagaliaus, lietuviškai, nors tasai-pat kunigas, kilęs iš Panevėžio pavieto, Žvieravyčiaus laikais teisinosi nemokąs lie-

tuviškai. Naujos diplomacijos ženklai aiškiai regimi: prie pirmiaus buvusiųjų vyskupų patikimo lietuviškų pamokslų nė būte nebūdavo.

Lietuviai nemaža jau yra girdėję iš savo laikraščių, net ir iš „Tėvynės Sargo“, apie nelemtus kun. Roppo darbus. Dabar pamatysime, kokių jis pasirodys, tapęs vyskupu. Tuo tarpu gi, tarsi pamišę jo darbus, lietuviai pasitiko jį, kaip mokėjo. *P-tis.*

Literatų Kasos.

Apykaita (1902—1904 m.).

Išleidimai.	
20. 2. 02.	VI. P. — 6 r. . . . . 12,96 mk.
18. 3. 02.	J. J. — 50 r.*) . . . . . 108,— "
5. 8. 02.	Liepukui — 3 r. . . . . 6,48 "
20. 10. 02.	Atspaudimas eilių „Kryžokai“ . . . . . 1,70 "
22. 9. 03.	Liepukui . . . . . 11,25 "
	Nupirkimas knygų tūliems rašytojams . . . . . 5,40 "
22. 5. 04.	V. Kapsukui . . . . . 46,— "
	Krasos išleidimai . . . . . 1,85 "
	Išleista 193,64 mk.
Iėmimai.	
	Nuo 1901 m. (žr. „V-po“ Nr. 1, 02) buvo atlikę . . . . . 23,40 mk.
1. 1. 02.	Iš Redaktoriaus kasos 1900m. — 50 rub. . . . . 108,— "
	Už rankraštį, parduotą 1903 m. kalendoriui . . . . . 50,— "

*) kreditas; pažadėta sugrąžinti.

Už rankraštį, parduotą 1904 m. kalendoriui	8,— "
M. Z. iš visokių saltinių	3,80 "
Už 20 egz. „Kėkštų Simas“ (Nr. 3)	1,— "
limta iš viso	194,20 mk.
Išleista	193,64 "
Lieka	—,56 mk.

25. 5. 04. *M. Saunus.*

Aukos „Varpo“ ir „Ūkininko“ reikalams 1904 m.

Irš	6,35 mk.
D. S. S. D. 9 rub. = 19,44 mk. + 22,61 mk. =	42,05 mk.
Baltiko padangė	20,40 rub.
Iš Od-s . . . . . 10 " = 30,40 =	65,67 mk.
	114,07 mk.
Buvo (žr. „Zarpa“ Nr. 4)	934,15 "
Iš viso	1048,22 mk.

16. VII. 04. *M. Saunus.*

Atsakymai.

KL. ir P-čiui. Liūto pinigų (po 15 rub. nuo kiekvieno iš Tamstų), paskirtus jo raštui apie bendroves atspausti, gavome.

TURINYS.

Caro valdžios teikiamos reformos *p. J. Vrp. FELJETONAS.* Įvairūs atbalsiai *p. Berželis.* LITERATŪROS SKYRIUS. Kaip kas išmano, teip save gano *p. Dvi moteri.* KORESPONDENCIJOS. Vilnius *p. P-tis.* — Literatų Kasos apykaita. Aukos. — Atsakymai. Apgarsinimai.

APGARSINIMAI.

Naudingos ir smagios pasiskaityti knygelės:

1. Naudingi skaitymai iš prigimties mokslo su daugel paveikslėlių	30 kap.
2. Iš kur akmenys ant mūsų laukų atsirado (su paveikslėliais)	20 "
3. Saulės ir mėnesio aptemimai (su paveiks.)	20 "
4. Pirmutinė pašalpa umai susirgus: teipogi gėralai alkoholiniai ir tabaka	15 "
5. Kapai didžiųjų kunigaikščių ir karalių Vilniuje	15 "
6. Garo mašinos ir gelžkeliai (su paveiksl.)	10 "
7. Pamokinimas, kaip nuo pagedimo apsaugoti žmones, pagedusių šunų aprietus	6 "
8. Džiova ir kaip nuo jos apsaugoti	6 "
9. Patarmės moterims, kurios nori buti sveikos	10 "
10. Trumpa šneka apie limpančias ligas ir kaip nuo anų atsiginti	10 "
11. Tris pamokslai apie gaspadorystę dėl gaspadorių sodiečių (antra laida)	15 "
12. Bulvių vaisinimas	15 "
13. Žaibais ir griaustinis (su 21 paveiksl.)	20 "
14. Apie Joną Gutenbergą ir apie tai, kaip žmonės rašymo ir spaudos išsimokė (su 10 paveikslėlių)	20 "
15. Kas tai yra dirbama žemė, kaip ji atsirado, kokie yra jos skyriai ir kaip anuos pažinti	15 "
16. Epiktėto aforizmai su pridėjimu keletu skyrių iš jo „Pruntavimų“	15 "
17. Trumpa geometrija	50 "

18. Ukiškos draugystės įvairiuose kraštuose	10 "
19. Parinktos lietuviškos dainos pagal Antaną Juškevičių	6 "
20. Kaip apsiireiškia gyvastis žmogaus kune (su 35 paveikslėliais)	15 "
21. Tekinimo amatas (su 47 paveiksl.)	15 "
22. Avižų auginimas (su 8 paveiksl.)	10 "
23. Vienas iš mūsų tur apsvesti	10 "
24. Nekurie amatai (su 43 paveiksl.)	20 "
25. Įrankis dėl pagerinimo ir sutaisymo šiesiejinių ir paprastų kelių (su 40 pav.)	25 "
26. Gyvenimas šv. Kazimiero (su 3 paveiksl.)	10 "
27. Gyvenimo džiaugsmiai. Pagal Lebboką P. N. sutaisyta	30 "
28. Ką ir kaip nekurie amatininkai dirba	20 "
29. Trumpa visuotina istorija. I. dalis. Senovės istorija	20 "
30. Savišelpystė	30 "
31. Sofoklis. Antigona (tragedija). Vertė J. Š.	20 "
32. Pirma pagelba nelaiminguose atsitikimuose	40 "
33. Kas ir kiek žemės gali pirktis Lietuvoj	10 "
34. Miškų, laukų, sodų, daržų eibės ir bausmės už jas	10 "
35. Džiova ir kova su ja	30 "
36. Dykaviečių apmedžiavimas	30 "
37. Paprasti išdarbiai iš šakų	25 "
38. Kaip reikia pinti rėčkos, baldai ir tt.	30 "

Adresas: **M. Saunus, Tilsit, (Ostpreussen)**
Fabrikstrasse Nr. 27.

Redakcijos ir Administracijos adresas: M. Saunus, Tilsit, Ostpreussen, Fabrikstrasse 27.
Atsakomasis Redaktorius: *J. Lapinas.* — Spaudinta pas Otto v. Mauderodę, Tilžėje.